

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisii cu post'a în laintrulu monarhieii pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Orice inserate, se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usoru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 39.

Sibiu, 16/28 Maiu 1879.

Anulu II.

Cuventarea

Ilustratiei Sale episcopului Ioanu Metianu tinuta în casa Magnatiloru la 13 Maiu 1879 cu ocaziunea desbaterei proiectului pentru introducerea limbii magiare că studiu obligatu în tôte scôlele populare.

Dacă 'mi permitu a luá si eu cuventulu în cestiunea pusa la ordinea dilei, dupa amea parere atátu de grava, facu acésta pentru că se supunu apreciarii inaltei case macaru o parte din acele ingrigiri, pe cari le-au causatu mie si credinciosiloru mei proiectulu de lege pentru introducerea limbii magiare că studiu obligatu în scôlele elementarie, — ingrigiri ce provinu din acea mare responsabilitate, cu care eu cá archiereu datorescu si statului, si credinciosiloru mei.

Mai înainte de tôte declaru, că nu suntu în contra invetiarii limbii magiare în scôlele elementarie, acolo unde este ea de trebuintia si unde este si cu potintia. Spre a dovedi acésta me provocu la inpregiurarea, ca în dieces'a mea, si pre câtu sciú eu, si în celelalte diecese romane, invetiarea limbii magiare este introdusa mai de multu si în scôlele nóstre elementarie pre câtu s'a aretatu trebuintia si posibilitatea.

Inse cu tôte acestea suntu silitu a combate introducerea acelei limbii în scôlele elementarie, atunci, candu acésta se intentionédia în detrimentulu autonomiei bisericesci, alu instructiunei populare si alu moralitatii.

Inalta casa! dacă stá adevéru ce-lu afirmau anticii romani si pe care eu nu'lu tragu la indoiéla: „quí proficit in literis et deficit in moribus, plus deficit quam proficit“, atunci trebuie se recunoscemu, că ori-ce cultura fara crescere morala religiósá nu póte aduce fructe bune. Despre acésta a trebuitu se se convinga în timpurile mai nóua unulu dintre statele cele mai luminate ale Europei — Germani'a, care pre langa tóta cultur'a spirituala, negligendu religiositatea poporului, a trebuitu se culéga fructe amare.

Din acestea este invederatu, că între cultur'a spirituala si cea morala religiósá, s'eu între sciintia si moralitate exista unu nexu fôrte strinsu, si déca exista acestu nexu la vre-unu poporu, apoi elu

exista la poporulu romanu, dupa usulu si traditiunea lui stravechia.

La poporulu romanu biseric'a stá în legatura atátu de stricta cu scôla confesionala, în câtu una fara de alta nici nu póte se existe. Ambele lucră reciprocu, una spre promovarea celeilalte. Biseric'a face si sustiene scôla. Biseric'a conduce invetiamentululu în scôla, si dupa ce'si termina scôla agendele ei, atunci incredintiédia bisericai pre tinerime, ér' biseric'a primindu-o în sinulu seu, continua a desvôltá în tinerime totu mai multu invetiaturile de lipsa, si mai alesu invetiatur'a morala religiósá. De aci urmédia: că Romanulu nu'si póte inchipuá că ar potea existá biserică fara de scôla, si scôla ce n'ar stá în strinsa legatura cu biserică.

Din acestu punctu de vedere trebuie se-mi descoperu, acea ingrigire, că eu fôrte me temu, că prin proiectulu de lege din cestiune, si anume prin esecutarea lui, acelu nexu, acea harmoni'a, acea legatura stricta dintre biserică si scôla se va sdrunciná în dann'a moralei crestinesci.

Nu suferé indoiéla, că prin acea dispositiune a proiectului de lege, prin care se ia dela autoritatile confesionala dreptulu de a dá, cá si pâna acuma atestate legali de calificatiune, si prin care acestu dreptu se dá si altoru autoritati cari nu cunoscú spiritulu confesionalu, dicu: prin acésta caracterulu confesionalu alu scôleloru se alterédia fôrte, si urmarea va fi, că va scadea zelulu confesionalu de a mai contribui la sustinerea scôleloru, si asia va lancedi nu numai moral'a, dar' si cultur'a poporului, prin introducerea acestui proiectu de lege.

Dupa acestea se nasce intrebarea: póte fi acésta în interesulu statului? eu din parte'mi dicu că nu; pentru că nutrescu acea convictiune intima, că ori ce statu atunci este puternicu, candu toti cetatienii lui, fara osebire de confesiune si de nationalitate inaintédia de o potriiva atátu în cultur'a spirituala, câtu si în cea morala. Este adeca sciutu, că cetatienii remasi inapoi în una s'eu alta directiune, potu fi numai spre sarcin'a statului respectivu.

Inalta casa! Cine cunósce mai de aprópe relatiunile romaniloru din acestu statu, nu va poté negá, că ei cari fara vin'a lor, din vitregitatea timpuriloru, au fostu remasi inapoi în cultura,

indata ce s'au delaturatu pedecile, au desvôltatu celu mai mare zelulu întru infintiarea multoru institute de invetiamentu, din propriile loru midiolóce, sub scutul si cu ajutorulu bisericai, si ori-ce omu nepreocupatu va trebui se recunósca, că succesulu ajunsu pe acestu terenu, în proportiune cu midiolócele cele modeste de cari a potutu dispune, — se póte mesurá cu succesele ori-carei alte asemenea confesii din patria. Decí este lucrú firescu, că credinciosii mei se fia coprinsi de mari ingrigiri, provenitóre din coprinsulu amintitululu proiectu de lege, si se se téma, că scôlele lor, cultur'a lor intelectuală si morala voru fi periclitate prin acela.

Acésta temere a credinciosiloru mei este cu atátu mai indreptatita, cu câtu ei vedu, că prin amintitululu proiectu de lege se ataca si autonomi'a nóstra bisericéscă, garantata prin lege.

Nu tragemu la indoiéla dreptulu de suprema inspectiune alu statului fatia de scôle, dar' în legea presenta nu este vorba numai de acelu dreptu, ci mai multu de o ingerintia preste mesura în administratiunea invetiamentulu confesionalu, în acea administratiune, care s'a garantatu confesionalu prin art. de lege XXXVIII din anulu 1868.

Totu în urm'a acelei ingerintie se iá de la confesiuni dreptulu pâna acuma avutu, de a dá testimoni de calificatiune la invetiatori; éra prin acésta se vátema nu numai legea susu citata, dar' si autonomi'a bisericéscă, în modu fôrte simtitoriu.

Am disu, că nu suntu în contra invetiarii limbii magiare în scôlele populare, pre câtu va fi cu potintia si de trebuintia; dar' acésta s'ar fi potutu face si pe alta cale, mai alesu déca erau consultate si confesionalu; se potea face, fara cá se se vátema atâtea interese subtile, fara cá se se nasca atâtea ingrigiri si nedumeriri, fara cá se se alterédie art. 38 de lege din 1868, si autonomi'a bisericéscă, fara cá cultur'a spirituala si morala a poporului se fi suferitu atâtea, pre câtu va suferi în urm'a proiectulu de lege ce stá sub desbatere.

Nu potu închieia aceste observari ale mele fara a trage atentiunea inaltei case, si la acea dispositiune straina si vátamátóre de dreptu a proiectulu presente de lege, prin care si remanerea mai de parte în posturi, a invetiatoriloru dejá mai înainte calificati si aplicati, ar avea se depinda

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Victimele guvernulu pasialeloru.

Naratiune istorica de: C. Bolanden.

Trad. de: J. Marchesiu.

(Urmare si fine.)

— Acea o scimu fôrte bine, Escelentia, replica betranulu, inse greutatile devinu insuportabile.

— Guvernulu Sultanulu nu are de cugetu a-ve inповorá preste mesura cá-ci: ultra posse, nemo obligatur.

— A dóu'a nefericire mare sunt basibozucii, continua betranulu.

De candu a eruptu revolutiunea în Hertiegovin'a, acestia, neavendu nici unu simtiu de compatimire, decapitédia cu sutele dintre chrestini în Bosni'a, fara de a le dá inse chrestinii vre unu motivu pentru o astfelu de crudime sangerósá. Viétia nóstra nu e asigurata, muierile si ficele nóstre sunt espuse desonoratiuniloru celoru mai infame.

— Acestu evenimentu me surprinde, replica pasi'a, pentru-ca soldatii n'au obtienutu nici o licentia în privinti'a acésta, de altcum poteti observá, că ce fructe amare produce rebeliunea.

— Acésta inca nu e destulu, continua betranulu, ci ceea ce e si mai tristu, este că religiunea nóstra nu e tolerata. — Sermanulu chrestinu, dupa atatea torturi si nefericiri, nu i este permisú cá se-si afle consolatiune în religiunea sa. Preotii nostri sunt torturati asia, incatu sub pedéps'a cea mai aspra, nu le este iertatu a funcioná la chrestini. Nu potemu fi presenti la celebrarea s. misse, nu audimu predic'a, pruncii nostri remanu nebotesati, mortii neimmormentati si fara ceremonia funebreale. — Suntemu tractati cá nesce animale nerationali, cu unu cuventu miserica cá acésta, nu credu se fia undeva pe rotogolulu pamentulu.

— E dreptu, betranule, replica pasi'a, ca preotii vostri sunt tractati cam aspru, inse aceea provine de acolo ca dinsii, în zelulu lor, calca legile statului, si

apoi calcarea legiloru, în ori care statu, aduce cu sine pedepse aspre. — Preotii ar trebui se capacitedie poporulu, ca elu se fia supusu credinciosu alu statului, inse chiaru ei sunt aceia, carii fara permissiunea mai mariloru, esercitédia unele influentie asupra poporului, în urm'a carora se conturba liniscea interna a statului. — Dupa rostirea acestoru cuvinte inainta unu barbatu tineru dintre reprezentanti si dise:

— Escelentia! noi nu potemu suferi cá preotii nostri se fia insultati si maltractati, din caus'a ca dinsii isi implinescu datoritiile lor. Chiemarea lor e sfanta, sublima, spirituala, prin urmare Sultanulu nu are dreptu de a le octroá legi, cari sunt în contradicere flagranta cu chiemarea si functiunea lor sublima. În privinti'a consciintiei nu depindemu dela Sultanu, de órece nu-i s'a concesu Sultanulu dreptulu de a influentia asupra convingerei nóstre religiósé.

— Cine dá dreptu Sultanulu, smintitulé?! esclama pasi'a cu voce ragusita. Dreptulu provine din poterea nelimitata a Sultanulu.

— Acésta nu e cu potintia, reflecta tinerulu, de órece dreptu nelimitatu asupra ómeniloru numai Ddieu are. — Nu poporulu e pentru guvernulu, ci guvernulu pentru poporu.

— Cum se numeste miserabilulu acesta? întreba pasi'a pe betranulu Rodich.

— Tarky, respunde betranulu, a înduratu fôrte multe maltractari, de aceea este asia iritatu.

— Noi suntemu ómeni, continua tinerulu Tarky, si cá ómeni, libertatea consciintiei ne este dreptu nealienabilu, inse guvernulu turcescu nu tractédia cu noi, cá cu neste ómeni. Suntemu mai dejositi decatu sclavii. Poporulu apesatu nu póte suportá mai multu maltractarile nejuste, si déca va desperá atunci va inceté guvernulu pasialeloru. — De cumva va mai durá starea acéstá deplorabile atunci . . .

— Atunci? întreba pasi'a cu asprime.

— Atunci, fiacar'a revolutiunei va erumpe si aci cá în Hertiegovin'a, esclama Tarky intr'unu tonu amenintatoriu — si nu se va stinge pana ce nu va sdrobi tirani'a turcesca, cá-ci decatu a fi sclavu si mai incolo, mai bine se morimu cu gloria.

Mustafa privi cu o cautatara de tigrú asupra lui Tarky si-i dise:

— Tarky, dór ti-ai perdutu mintea?

— Nici-odata n'am fostu asia de cu minte cá acuma, replica Tarky. Caus'a acestei iritatiuni e fôrte justificata. — Ascultati-me. — Am avutu o socia tinera, deveni morbósá — chiaru acum sunt patru septemani simti, ca preste pucinu va inceté din viétia si cerea dupa preotu. Inse unde se-lu aflamu? Preotulu nostru érá condamnatu la inchisóre. Dupa multe osteneli mi-a succesu se aflú unu preotu. — Muierea mea dejá se luptá cu mórtea, candu i-se presenta la patu preotulu în vestiminte travestite. — Preotulu o consola cu cuvintele sublimele nóstre religiuni, candu deodata, cu furi'a unui tigrú selvaticu, nevalira soldatii în cas'a mea, apucandu pe preotu cu violentia turbata dela patulu murindei. — Soci'a mea, privindu unu momentu la acea scena infforátóre espira cu unu tipetu linu.

— Ah! esclama Tarky cu ochii scanteitori, faptele aceste infricosiate ceru resbunare!

— Soldatii si implinira datorinti'a, respunde pasi'a cu tonu rece.

— Datorintia? esclama Tarky iritatu, ah! astfelu de datorintia numai aci se póte inventá!

— Ticalosule, destulu! replica pasi'a infuriatu te voui inchide si te voui prapadi.

— Fa-o acésta pasia! striga Tarky cu voce tare, pentru ca de acum înainte nu voui se mai traiescu cá sclavu, inse totuodata te facu atentu, ca poporulu va resbuná cumplitu mórtea mea.

— Noi avemu coreligionari potérnici, adaoase betranulu Rodich privindu la Piccolo, cari se voru întrepune pentru noi.

Vorbele aceste facura fôrte mare inpressiune asupra pasiiei.

— Ei bine, dise pasi'a, despre tôte aceste am de cugetu se relationsu Inaltei Porti. Duceti-ve si asceptati rezultatulu.

Bosniacii parasira salonulu. — Densii nu asteptara rezultatulu acestei scene, ci se resculara si rezultatulu acelei resculari este dejá destulu de bine cunoscutu.

dela o conditiune, ce nu s'a pretinsu dela ei atunci, candu s'au pregatitu pentru carier'a de invetiatori, adeca: dela conditiunea de a-si apropiá in 4 ani limb'a magiara in mesura, ca se o póta propune in scóla cu succesu.

Mi-am tinutu de datorintia a dá aceste mari ingrigiri si nedumeriri ale mele si ale credintiosilor mei, in matur'a deliberatiune a inaltei case, in sperantia cá ele voru fi apretiate dupa meritu.

Din care tóte acestea cause eu nu potu acceptá proiectulu de lege, cá basa pentru desbaterea speciala.

Romania.

Bucuresci, 9/21 Floraru. (Diu'a aniversara de 10/22 Maiu.) 10 Maiu, aniversare a urcarii principelui Carolu I pe tronulu Romaniei si a proclamarii independentiei, tu vediusi realizandu-se sperantiele puse de natuine la 1857 in principiulu Domnului strainu si la 1866 in principele Carolu.

Aniversare a inceperii adeveratului regimu alu suveranitatii nationale si a noiei ere de independentia, care a fostu visulu de aur a sute de generatiuni si pentru care s'au versatu torente de sange, te salutamu cu bucuria, te salutamu cu fericire.

Fericirea nóstra este astadi mai mare de cátu ori-candu, pentru ca natiunea, prin alegeri libere cum nu s'au vediatu alta data, a ratificatu politic'a de marire, de vitejie, de demnitate si de onóre nationala urmata in cei din urma ani.

Fericirea nóstra este mai mare de cátu ori-candu, pentru ca poporu si ostire, barbati si femei, intr'unu cuventu natiunea intréga, se unesce astadi in aceiasi cugetare, in acelasi simtimentu de iubire si de recunoscintia cátre Domnulu si Dómna, care au presiediatu la indeplinirea destineloru Romaniei in acesti din urma ani.

Toti, incalditi de iubire si de recunoscintia, voru serbá indouita aniversare de 10 Maiu cu o solemnitate rara, mai cu séma prin simtiemintele reciproce ce o provóca si o inspira.

Ostasii, aceia cari au vediatu, au urmatu si admiratu pe bravulu loru Capitanu pe campulu de onóre, voru depune la peciórele tronului, voru presentá suveranului loru unu semnu veditu de iubire si de credintia, i voru presentá acea frumósa sabia de onóre, pe care amu descriu-o deja in colónele nóstre.

Sotiele d-loru oficiari nu au voitu se remaie mai pre josu de sotii loru, precum gratiósa Dómna a Romaniloru n'a remasu mai pre josu de augustulu ei sotiu in iubirea pentru tíera.

Sotiele oficiariloru au luatú otarirea de-a oferi M. S. Dómnei, cu ocaziunea acestei aniversare, unu semnu de iubire si de recunoscintia. In acestu scopu, d. Stork, distinsulu sculptoru din Bucuresci, a facutu proiectulu unui grupu, reprezentandu pe M. S. R. Dómna ingrijindu unu ranitu.

Acestu obiectu de arta cere inse multu timpu spre a potea fi terminatu. Cu esecutarea lui a fostu insarcinatu unulu din cei mai destinsi artisti din Paris.

Autórele acestei fericite idei urmarescu unu indouitu si salutaru scopu: a esprimá recunoscintia loru M. S. R. Dómnei si a oferi intregulu poporu, cá celu mai demnu exemplu de imitatu, patriotic'a purtare a suveranei in timpul greleloru suferintie ale resbelului.

Din grupulu proiectatu se voru face doue modele: unulu de marmora alba, pe jumetate marime naturala, care se va depune póte la museu, pentru cá ori cine se aiba inaintea ochiloru cá unu exemplu si o incuragiare acestu omagiu facutu devotamentulu patrioticu, si altulu multu mai micu de argintu, care in totu casulu se va pastrá de M. S. R. Dómna, cá semnu de recunoscintia si cá amintire a unei epoce glorióse.

Acestu obiectu de arta cerendu mai multu timpu spre a se poté esecutá, elu nu se va poté presentá de catu in Decembre de diu'a nascerii M. S. R. Dómnei.

Poporulu va dá serbarii de mane acelu caracteru inoposant pe care-lu au numai manifestarile ce pléca din ánima; elu isi va esprimá si acum, cu entusiasmu, simtiemintele ce'lu léga de dinasthia M. S. R. Carolu I, care a redatu corónei romane stralucirea ce'i lipsea de vécuri, si a scuturatu prafulu uitarii de pe palosiulu si de pe stindardulu romanescu.

Mane, dela unu capetu alu tiei pana la celu-laltu, voru resuná milióne de strigate:

Traiesca M. S. R. Domnulu!

Traiesca M. S. R. Dómna!

Mane totu poporulu romanu va fi in serbatóre,

se va bucurá si in acelasi timpu se va repausá, pentru ca, printr'o coincidentia care pare a fi unu semnu bunu si o emblema, serbarea nationala cade in aceiasi di cu serbarea religiósa a „Inaltarii Mantuitorului.

Susu toti cu sufletele, in acésta di de Mantuire si de Inaltiare, cum a fostu in 1866 si in 1877!

„Romanulu.“

Correspondentie particularie ale „Observatoriului“.

— Din comun'a Zamu, situata la marginea comitatului Hunedórei si totuodata a Transilvaniei spre Lipov'a si Aradu primiseramu la inceputulu lunei o corespondentia mai lunga, care mai virtosu fatia cu situatiunea extraordinaria creata in diet'a tiei prin legea de magiarisare, nu se potú publicá pana acuma. Coprinsulu corespondentiei in simburele seu este, cá cu ocaziunea serbarei nuntei de argintu a Augustei párechii imperiale si regesci in 14/12 Aprile a. c., d-lu proprietariu actualu dr. Anton Lekisch si fiulu seu, care siede in Zamu, au decisu, cá in memori'a acelei dile in frumósa gradina infiintata pe acelu dominiu se se plantede unu pomu, ale carui fructe se se trimita pe viitoriu in fiecare anu MM-loru imp. si reg.; éra solemnitate plantarei se corespondia la inportantia dilei din 24 Aprile. S'a constituitu unu comitetu compusu din notariulu cerc. P. Fagarasiu cá presiedinte, arendatorii J. Draskovich et Jos. Spier cum si d. d. Lekisch si Vogt. S'au invitatú multime de óspeti. In preséra s'au anunciatu serbatóre cu 25 de salve din tréscuri, care s'au repetitu in 54 Aprile dem, in care di 7 preoti gr. res. au celebratu s. liturgie si santirea apei, dupa care aceiasi preoti plantara si binecventara pomulu, éra dupa acestea par. Romulu Crainicu dela Dobr'a tñu o predica germana pentru óspetii, carii nu cunoscu limb'a romanésca. Au asistatu si 4 invetiatori cu scolarii loru. S'a cantatu himnulu imparatescu. In fine dupa terminarea ceremónieloru bisericesci, se dete mésa comuna la care se andira toasté pentru MM. LL. si principele de coróna Rudolf. Éra poporulu fu óspatatu prin patru membrii ai comitetulu. Sér'a fu productiunea musicala a lui Jos. Kisch dela Aradu.

Partea din urma a corespondentiei, e de natura a produce mare bucuria si consolatiune locuitoriloru din Zamu, carii in trecutu au fostu supusi la suferintie fórte grele. Dn. dr. Lekisch, in a carui proprietate a trecutu Zamulu dela familia br. Nopcea, venindu in lun'a Martiu si voindu a se informá bine despre starea locuitoriloru au aflatu adeveratele cause, pentru care acestia mai sunt si astadi asia de remasi cátu in privintia materiale, cátu si in cea spirituala, si s'a convinsu deplinu, cá acei locuitori merita se fia ajutorati.*) Asia generosulu domnu intre altele a dispusu, cá din gradina s'a de pomaritu se se dea fiacarui locuitoriu atáti altoi (posuri) de cáti voru avea trebuintia, éra pentru loculu comunale, fostu inainte cimenteriu, a daruitu 200 de pomi cari s'au si plantatu. — De aci inainte d-lu corespondente continua asia:

„Am descoperitu cá biserisc'a e fórte slaba si este lipsa de cladirea unei biserici, si ar fi frumosu in loculu unde sau saditu pomii, adeca in cimenteriu pre unu locu mai inaltiatu, tocmai langa drumulu tiei si aprópe de calea ferata; — cá inse cladirea acestei biserici ar costá multu si comun'a é seraca. — La acésta propunere a mea domni'a s'a se simti fórte multumitu si mi promise cá va contribui 2000, di dóue mii florini pentru cladirea bisericeii.

Vorb'a nóstra érá pe acelu locu, unde se se cládesca biserica, si am disu intru sufletulu meu: Dómne ajuta mi se ajungu si acésta.

Eri, adeca in 30 Aprile, primescu una epistola dela M. On. D-sa Dr. Anton Lekisch in povorata cu un'a nota de 100 fl. dícu una suta florini. Prin epistola esprima multiamita catra preotimea ce au luatú parte la festivitatea din 24 Aprile si la poporulu, ce au consimtitu la acésta serbatóre cu D-sa; éra cá semnu de bucuria trimite 100 fl. cá fundatiune pentru cladirea bisericeii. — Totu deodata dice: „aber auch weiters mein Versprechen zu acceptiren, dass es mir stets eine wahre Freude sein wird, den Bau dieser Kirche nach meinen besten Kräften zu unterstützen und zu befördern.“ — Eata dar' promisiunea sub ceriulu liberu in loculu unde se va cladi Cas'a lui Domnedeu, s'au inceputu a se realisá prin depunerea sumei de 100 si prin promisiunea data, — roganduse cá se se accepte. Cum se nu se accepte? Dómne! Dómne! dar' care poporu este mai lipsitu de ajutoriu decatu poporulu acesta seracu din aceste parti? Dara unde s'au mai auditu, cá unu barbatu de alta natuine si religiune se se interesede de sórtea poporului in aceste dile de neacazu!

M. On. D. Dr. Lekisch primésca profund'a multiamire ce eu in numele locuitoriloru comunei Zamu i pronuntia si i dorescu cá Dumnedieu se'i lungésca dilele se védia dupa dorire, atátu biserica ce se va cladi, cátu si poporulu acesta in o stare inbucuratóre, atatu materiala cátu si spirituala; éra pana atunci ne vomu concentrá tóte poterile lá realisarea a totu ce este bunu si frumosu.“

Petru Fagarasiu.
not. cercualu.

— Dela Lugosiu din Banatu ne venira dóue corespondentie despre entusiastic'a primire facuta preas. Sale Domnului Episcopu diecesanu Victoru Mihalyi la intórcerea sa dela B.-Pest'a in 3/15 si a seratei date in onórea prea s. Sale in 6/18 Maiu cá manifestare de multiamita si recunoscintia, atátu pentru calatori'a in-

*) Comun'a Zamu, situatu in drumulu tiei, a suferitu nespusu de greu in anii 1848/9. Red.

treprinsa la Vien'a cu Escel. Sa domnulu Mitropolitu, in caus'a limbei séu mai bine a esistentiei nóstre nationale in februarie a. c., si pentru barbatése'a aparare a aceleiasi cause la 1/13 Maiu in cas'a magnatiloru. Cu acésta ocaziune Lugosienii si ceilalti locuitori din acelea regiuni au probatu prin manifestatiunile loru, cá aromirea, dormitarea in care se pareá cá au cadiatu de cátiua ani incóce in viét'a loru nationala, érá numai aparenta, in realitate inse ei, cá si tóta súflarea romanésca din alte regiuni, cu singur'a exceptiune de Marmati'a si cei de prin pregiuru, urmarisera cu atentiune incordata tóte esperimentele funeste cáte se facura asupra corpului nostru nationale de catra chirurgii politici, plus acesta din a. 1879, care trase asupra'si chiaru si atentiunea Europei civilizate.

Strimtorati in spatiu, trecemu preste detalii, de care publiculu celu mare se interesedia mai pucinu si din 4/4, cóle scrise scótemu acestea:

In 3/15 Maiu d. a. mai multi fruntasii din Lugosiu condusi de venerabilele prepositu capitulariu rev. d-lu Stefanu Molnaru esira inaintea prés. Sale domnului Episcopu cu 15 trasuri, afara din barierele urbei pana la vii. Acolo domnulu prepositu ilu salutá in urmatorii termini:

Illustrissime si Preasantite D-le!

Cu ánim'a plina de bucuria, de aderintia si veneratiune, avemu onórea in numele Clerulu si alu poporului romanu din acestu municipiu a Ve intempiná in acestu locu cu tóta solemnitatea.

Pentru-cá Ilustritatea Vóstra prevediendu pericolulu, carele amenintia biserica si scóla romana, cu ánim'a resoluta — tare cá diamintulu, a'ti spusu augustulu Imperatu si rege apostolicu, cá si inaltulu seu regimu si Domniloru tiei, cum-cá Proiectulu de lege pentru introducerea limbei magiare in scólele poporale romane e unu midiolocu contra propasirii, desceptarea si luminarea poporului.

Pentru aceea marturisindu si noi cum-cá, tóte simtirile si convictiunile nóstre se unescu cu ale Ilustratiei vóstre, si cum cá noi cá Romani voimú a traí si a muri, rogamu pre Dumnedieu din tóta ánim'a nóstra cá se ve tina scump'a viétia pentru inflorirea natuinei si patriei, inaintarea binelui publicu, alu clerulu si poporului romanu la multi ani fericiti. — La acésta cuvntare insocita de urarile frenetice ale deputatiunei, Ilustritatea Sa D. Episcopu suprinsu si emotionatu de primirea neasceptata, multiamindu respunse, cá cu ceea ce a facutu, si-a implinitu numai datorintia de archiereu romanescu.

Intrarea in resiedintia se facú intre sunetulu campanelor dela ambele biserici romanesce si conflusulu unui mare numeru de poporu; éra dupa-ce descinse, inteligentia si poporulu ilu felicitá prin graiulu d-lui avocatulu Titu Hatiegu prin urmatórele cuvinte bine-simtite:

Illustrissime Domnulu Episcópe!

In legile fundamentale ale statului nostru am vediatu pana acuma, pastrate dóue principie. Principiulu egalei indreptatiri a nationalitatiloru si a limbei. Autonomi'a in causele bisericesce si scolare.

Proiectulu de lege desbatutu acuma in legislativ'a tiei, adeca proiectulu despre introducerea obligatórie a limbei magiare in scólele poporale, vatema adencu principiele memorate.

Noi cari suntemu patrioti adeverati, dar' ne iubimú si limb'a si nationalitatea nóstra mai pre susu de tóte, simtimu adencu nedreptatea ce ni se face prin memoratulú proiectu de lege.

Deci amu urmaritu cu tóta grigi'a pasii cari i-au facutu Prelatii nostrii bisericesce pentru delaturarea acelei nedreptati, si pentru sustienerea principiiloru de egala indreptatire, de autonomia in biserica si scóla. Amu urmaritu pasii ce le ai facutu Ilustritatea Ta cu ceilalti capi ai bisericelor romanesce la tronulu Maiestatei Sale, espunendu cu tóta lealitatea grija si umilit'a nóstra rogare pentru delaturarea nedreptatiei ce prin proiectulu de lege ne amenintia.

Si candu Ilustritatea Ta, cá membru alu legislativ'unei mai inalte din tíera ai votatu contra proiectulu acestuia de lege, nu ai facutu alta, decatu ai datu espressione viva simtiemintelor si convingerei nóstre a tuturoru.

Nici cá poteamu noi asteptá alta dela Ilustritatea Ta, cá dela unu adevratu patriotu, cá dela unu adevratu pastoriu sufletescu si conducétoriu alu nostru. — Pentru aceste tóte primésce adanc'a nóstra multiamita,

Totu cu acésta ocaziune inasa Ti-aducemú la cunoscintia, cá suntemu determinati, cum se cuvine barbatiloru conscii de demnitatea loru, a luptá cu midiolócele permise de lege, pentru delaturarea reului si a nedreptiei ce ni se face in casulu candu proiectulu ar deveni adevrat'a lege. —

Te rogamu dara, cá si in acésta lupta eventuala a nóstra, se ne fi conducétoriu.

Multiamindu inca odata pentru cele facute, si pofindu-Ti deplina sanetate, — Ti uramu cu totii „Se traiesci“.

La acestea preas. Sa Episcopulu respunse:

„Nu am cuvinte de ajunsu spre a mi esprimá surprinderea ce mi ati facutu prin acésta primire cordiala cu ocaziunea intórcerei mele din capital'a tiei, dela desbaterile din cas'a magnatiloru a proiectulu de lege despre invetiarea limbei magiare in scólele poporale. — Déca in caus'a acésta fórte inportanta am credítu, cá e delipsa a me folosi de dreptulu ce mi se cuvine cá unui membru alu inaltei case a magnatiloru, cá se spunu unu cuventu intru interesulu bisericeii gr. cat. romanesce, alu docentiloru si alu poporeniloru din dieces'a Lugosiuului; am facutu acésta si in conscintia responsabilitatiei carea pentru decisiunile acelei inalte case legislative apasa pre fiacare membru alu aceleia.“

„Deschilinita mangaiere simtiescu vediu, cá nisuintia mea de-ani motivá votulu cu ocaziunea acelei desbateri se intalnesce cu consimtiemintele inteligentiei si ale poporului romanescu si din acestu frumosu orasiu si pentru ostenelele si sacrificiele facute imi servescu

de o resplata inbucurătoare, convingerea că am potutu vorbi din adencula âniei si a fiascecaruia dintre Domni'a Vóstra.

Ve este cunoscutu Domniloru, că in tiér'a constituționale legile se aduc cu maioritatea de voturi a membriloru aleși si chiamati in corpurile legislative. Pana candu proiectulu de lege mai înainte atinsu erâ numai proiectu, fiascecare membru alu legislativei potea se'lu combata, ori se'lu apere dupa vederile sale, — dupace insa legea dejâ votată, prin santiune preinalta va trece in putere de dreptu: nu sufero indoiéla că vomu fi siliti a o executá nu numai dupa tenórea ei, ci si conformu instructiunei mai inalte, a carei emitere este prevediuta in insusi proiectulu de lege. In prim'a linie insa voru fi tocma Ordinariatele episcopesci cá autoritati supreme preste scólele confessionali din diecesa, insarcinate cu esact'a executare a acelei legi.

„Decumva ar fi scrisu in sfaturile prevedintiei, cá dupa anumitu tempu se mi se ivésca ocaziune binevenita de a potea insiste pre cale legale pentru delaturarea acestei legi, carea dupa convingerea mea atinge in modu simtitu dreptulu parintiloru preste pruncii lor; sum convinsu cá archiereii romanesci nu voru lipsi a face la loculu competenté pasii oportuni spre scutirea intereseloru besericeloru sale, si spre apararea causei importanté a scóleloru elementare confessionale.“

Intr'aceea precandu cu anim'a de archiereu ve multiamescu pentru simtiemele ce le ati aretatú catra mine, rogu pe D-dieu se ne aiba sub scutulú seu si se reverse binecuvantarile sale cele mai manóse preste familiile fiascecaruia si preste lucrurile maniloru lor.“

Nu ve potú descrie cu catu entusiasmu, cu ce emotiune viua fu priimtu acestu respunsu, cu atatu mai virtosu, cá multi ani trecura de candu poporul romanescu din acestu orasiu nu audise atari cuvinte mangaitóre pentru interesele biserice si ale scólei sale nationale romanesci din gur'a unui archiereu din locu.

In acestu modu se fini dio'a de 15/3 Maiu, — si nu am se adaogu de catu a talcui consimtiementulu romaniloru de ambe confessiunile din acestu orasiu, cá D-dieuulu celu santu se dea viétia indelungata archiereului adevératu stimatu si iubitu de toti, pastoriului diecesei gr-cath. alu Lugosiului Dr. Victoru Mihalyi.

— Y. —

Covasintiu la 7/19 Maiu an. 1879. Comun'a Covasintiu (cottu. Aradului) la 3/15 Maiu a. c. avú o trista serbatóre. Bine meritatulú, neobositulu luptatoriu in causele nóstre nationale, fidelulu si sincerulu nostru amicu: Demetriu Papu, preotu si asesoru consistorialu gr-or. in dieces'a Aradului a repaosatu in Domnulu la 1/13 Maiu in etate de 55 ani si 31 a preotiei sale.

Ilu plangu si jelescú: socia lui remasa veduva Saveta Dronca, fiii sei orfani si necrescuti, Liviu si Vasilie, ficele sale Antoni'a si Silvi'a, cumnataulu seu Georgiu Dronca, preotu in Siuc'a, sor'a lui Maria Papu — Catana, invetiatorésa si alti numerosi consangeni, amici si binevoitori.

Inmormentarea a fostu la 3/15 Maiu demna de starea si meritele repaosatului. Unu publicu numerosu a datu ultim'a onóre veteranului nostru nationalistu; in catu acésta comuna nu a vediutu pana acum o inmormentare asia frumósa. Multu a ridicatu acésta solemnitate funebrala venirea celoru 14 teologi, dela episcopia Aradului, carii sub conducerea celoru 12 preoti, in frunte cu Rvdss. Dn. Georgiu Vasileviciu, protopresbiterulu Siriei, l'au petrecutu la biserica, si de acolo la loculu de repaosu eternu, intre sacre, executate prea frumósu.

Fie-i tierin'a usióra si memoria binecuventata, ér' faptele lui nesterse din animile nóstre! — p. —

Sciri diverse.

In celu mai profundu doliu alu animei nóstre Ve incunosciuntiamu despre repaosarea pre-amatului nostru parinte

DEMETRIU FOGARASI senior

comerciantu si proprietariu,

carele dupa un'a viétia de ani 79 plina de neobosita activitate si-a datu nobilulu seu seffetu in manile Creatoriului la 24 Maiu 1879 stilulu nou.

Remasitiile pamentene s'au inmormentatu la 26 Maiu st. n. la órele 4 d. m. in cimiteriulu gr-orientale din M. Osiorheiu.

Muresiu-Osiorheiu, 24 Maiu 1879.

Demetriu Fogarasi, jun. Rudolf Fogarasi cá fii. Jeanett'a Fogarasi nascuta Dinstl cá nora. Victoru Fogarasi, Elen'a Fogarasi, Emilu Fogarasi cá nepoti.

— (Productiunea estrordinara) a „Reuniunei romane de cantari“, a carei programa constatatóre din 5 numere o publicaramu in numerulu trecutú alu diariului nostru, avú unu succesu multiamitoru in tóte privintiele.

Prin executarea precisa si corecta a celoru 4 numere prime ale programului, jun'a reuniune proba, ca isi intielege misiunea sa si ca nu pregeta nici tempulu necesaru si nici studiulu seriosu si intensivu pentru implinirea acelei misiuni, pe cátu de nobila pe atátu si de frumósa. Publiculu a aplaudatu cu multa buna-vointia si complacere

bucatile executate, ér' cu deosebire „Cantulu gintei latine“ de V. Alessandri, coru de Marchetti si „Marsiulu independentiei“ de N. T. Orasianu, coru de E. Neudórfler.

Prin executarea dificelei piese „Primavar'a“ din Anotimpurile renumitulu componistu I. Haydn, jun'a Reuniune de cantari a datu publiculu romanu si neromanu din locu, ocaziune se guste o adevérata placere musicala, din punctu de vedere curatu artisticu. Soli de basu si tenoru a fostu executati cu multa bravura de cátra d-nii P. Ciora si I. Popescu. In cátu pentru soprano-solo alu dnei An'a Moga nasc. Bologa, apoi fara de a esista vomu dice, ca a fostu admirabilu, atátu in privintia intonatiunei cátu si a coloraturei. Trebuie cá cineva se audia acea voce simpatica, voluminósa si catifelata pentru cá se intielega intregu farmeculu ce'lu esercitédia asupra auditoriului. Se prea intielege, ca aplaosele secerate au fostu frenetice si repetite.

O recunosciinta deplina si necontestata merita domnisióra Sabin'a Bróte, care avú amabilitatea a luá asupra si acompaniementulu pe piano. Precisiunea, tactulu precum si claritatea intonatiunei, cu deosebire in dificele fuga a compositiunei maiestruului germanu Haydn, ne a datu de nou ocaziune a face cunosciuntia unei pianiste romane eminente, de care atátu reuniunea cátu si societatea romana trebuie se fia mandra.

In fine, nu potemu a nu ne esprimá cu acésta ocaziune si multiamirea si recunosciuntia ce o merita d. C. Frühling, dirigentulu reuniunei de cantari, pentru zelulu, inteligenti'a si perseveranti'a ce a desvoltatu si cu acésta ocaziune, in studiarea si dirigerea singurateceloru numere ale programei executate.

Productiunea a fostu onorata, intre alte notabilitati ale societatii romane din locu si prin presentia Escel. Sale mitropolitulu Mironu Romanulu si Ilustritatea Sa parintele archimandritu si vicariu mitropol. Nicolau Popea.

Petrecerea sociala precum si dantiulu ce a urmatu dupa productiune, a duratu cu multa verva si veselie pana la 3 óre din ziua.

— (O amenintiare magiara). „Szabadság“ din Oradea mare scrie: „O fóia valacha (oláh) ne amenintia, cá ne va dá noue Schmerling, déca nu ne vomu purtá bine. Ne va umblá reu, déca nemtii se voru bohemisá si déca noi vomu intardiá de a ne valachisá si ne batemu capulu, cá valachulu se invetie ungresce, déca vrea se vorbésca cu noi. Cu Dumnedieu! vomu suportá cumva si faim'a acestui periculu mare; dér' déca diariulu valachu cugeta, cumcá „revolutiunea acusi va erupe“ noi inca cugetamu, cumcá industri'a funaritului cu tóte cá este miserabilu reprezentata la espositiunea din Alb'a-regale (Szekesfehérvár) totusi déca se va intramá încátuva fabricá de funii din Szeghedin alui Bakay Nándor, va potea se coresponda cu abudantia lipsei de strénguri ce se va simti atuncea in partile transilvane“. Sipienti satis!

— (Multiamita publica.) In favorulu celoru nefericiti prin focu din comun'a Betlénu (comit. Fagarsiuului) au mai incursu inca urmatórele oferte si adeca: Danila de Gramoiu, vice-comite 15 fl., Nagy Sandor 3 fl., Turcu Ioanu I, vice-notariu 1 fl., Pandrea Efremu, ecsecutoru 1 fl., Nicolau Recsey 1 fl., Grigoriu Negrea 50 cr., Fratii Fleissig et Nathan 1 fl., Heinrich Schul 1 fl., Böhm Hugo, inspectoru de dare 1 fl., A. Macelariu, parochu 1 fl., Krafft, perceptoru de dare 1 fl., Tibald Mihály, jude cercualu 1 fl., Friedsmann Arnold, advocatu 1 fl., Bunea Isidoru 30 cr., Benedec Gyula 1 fl., Duvlea Hilariu, advocatu 2 fl., Hermann 1 fl., Böhm Lajos 50 cr., Alexandru Micu, vicariu 1 fl. si dela o representatiune teatrala a incursu 70 fl. — Sum'a: 104 fl. 30 cr. Acésta suma s'a inpartitu intre cei daunati pentru care in numele lor se aduce marinosiloru contribuitori prin acésta multiamita publica.

Nicolae Barsanu,

primariu si pres. comitetului celoru arsi.

— (Russii, romanii si jidanii.) Diariulu „Heroldulu din Petersburg“ relatédia urmatórele: „Mesurile luate din partea gubernulu romanu de a nu lasá se tréca fruntaria romanésca pe acei jidani, cari venindu din Russi'a sunt lipsiti de ori ce midiolóce de esistentia au avutu de resultatu, cá gubernulu russescu la propunerea ministrulu de esterne se ia asemenea mesuri fatia cu jidani ce voru vrea se tréca din Romani'a in Russi'a. Acésta resolutiune a primitu in 23 Martie subscrierea imperiala.

— (Arestarea dameloru russesci.) Nu de multu in St. Petersburg au fostu arestate doue dame ce apartineu societati mai inalte si adeca d-nele Botkin si Filosof, din cauza, ca intre chartiele afiate la niste studenti incarcerati, s'au gasitu si scrisori de ale acelorou dame in care densele promiteau studentiloru „totu

ajutoriulu posibilu.“ Dar' de astadata ingeniósa politie russésca s'au blamatu frumusiulu, pentru ca acele doue dame fiindu presedintele unui institutu de ajutorare pentru studenti lipsiti, scrisesera acele epistole cá respunsu la niste rogari de ajutorare ale unor studenti sermani, cari apoi au fostu arestati subt pretextu, ca aru fi compromisi in complotulu nihilistiloru.

— (La Siberia.) Precum i se scrie din Moscva diariului „Golos“, transporturile de esilati la Siberi'a a inceputu in 5 Maiu. In diu'a aceea au fostu tramisi din inchisórea centrala din Moscva 300 de „criminali“ (?) la Nisnei-Novgorod si apoi de acolo mai departe la Siberi'a. In 12 Maiu a urmatu alu douilea transportu in numeru de 400. Alu treilea transportu de esilati cu 600 persóne urma in 20 Maiu. Preste totu, in inchisórea centrala din Moscva se afla de presentu preste 11.000 de incarcerati, cari sunt condamnati a fi transportati la Siberi'a. Din acestia aprópe la 900 sunt asia numiti criminalisti politici.

— (Fric'a de atentate in Russi'a.) Cátu de mare este acum fric'a de atentatori, si cu deosebire de atentatóre se póte vedea si din urmatoriulu faptu pe care ilu relatédia unu correspondentu din Moscva diariulu din Petersburg „Nowoie Vremja“:

Nu de multu in comtuariulu unui bancheru din Moscva intrá o féta tinera, care cerea se vorbésca cu bancheriulu intro camera separata. Sub impressiunea friguriloru de atentatu, bancheriului ierá frica se mérga intr'o camera separata si acésta cu atatu mai multu cá copil'a in totu restimpulu acela isi tinea man'a in buzunariu. — „Ce poftesci?“ o intrebá bancheriulu. — „Am lipsa de bani pentru o calatoria la Cairo“, respunde féta. — „Poftesce trei ruble“, dise bancheriulu dandu'i banii. — „Mi trebuescu diece!“ replica féta cu unu tonu categoricu. Bancheriulu se grabi a-i dá catu i cerea, éra féta salutandu'lu se departa. — „Totu me-am rescumperatu eftinu“ dise apoi bancheriulu, adresandu-se catra personalulu seu cátu in gluma, cátu in seriosu.

— (Americane.) Unu vienesu cu numele Popp, care se intórse in dilele acestea dela Americ'a cá se 'si visitadie rudeniele sale din Vien'a, le istorisi urmatórea istorie curiósa: Densulu traiá dejâ de catva tempu cá farmacistu in Charlestown si comerciulu lui i mergea binisioru. Intr'una din dile venira pe neasteptate o multime de ómeni din orasiu si din giuru se visitadie farmaci'a. Acésta frecventia numerósa dura mai multe dile si farmacistulu facú tréba fórté buna. Dar' cu tóte acestea lucrulu i se parea cam neesplicabilu si cercetandu afla, spre cea mai mare surprindere a sa, ca mai multe diare americane respandisera scirea, ca elu ar fi famosulu banditu Rosa Sándor si ca subt numele Popp a fugitu in Americ'a. Spaim'a inocentulu farmacistu si-o póte esplica ori cine; elu a trebuitu se scrie la Vien'a cá se i se tramita documente legalisate prin care se póta probá, ca elu n'are nimicu de a face cu renumitulu capitanu de banditi. Este probabilu, ca acea istoriei o a inventatu vre unulu din concurentii sei pentru cá se'lu ruinedie. Dar' s'au insielatu, pentru ca renumele unui capitanu de banditi in locu se 'lu descreditedie in ochii americaniloru, din contra contribui cá elu se castige cateva mii de dolari mai multu.

Economi'a nationala.

Creditulu popularu.

(Urmare.)

Cifr'a sumeloru depuse in casele de pastrare dá o mesura a moralitatii medie a claseloru lucrátóre. Adí sunt in Franci'a 392 de asemenea casse. CREDU ca n'ar fi reu déca s'ar mai creá si altele.

Sunt necunoscuté séu situate prea departe de multe sate. Crescerea depositeloru cari s'au inmultitu este unu semnu bunu pentru Franci'a, si care trebuie indicatu. Class'a lucrátóre depune in acele casse pe fia-care anu aprópe 175 milióne; totalulu aflatu in casse e astadi de 450 milióne. Cu tóte acestea este de doritu cá depozitele se se mai inmultiesca inca.

Cunoscú pré bine suferintiele si nevoile clasei lucrátóre; cu tóte acestea am observatu, ca nu in totu-déuna economiile sunt practicate mai multu de catre acei cari castiga mai multu. In cutare corporatiune de mestesiugari, séu in cutare orasiu, se facu economii din nesce mici castiguri prin nesce silintie fórté meritorii; in altele inse, acei ce castiga mai multu, isi cheltuescu toti banii fara nici o prevedere: jertfescu mai multu placerii de catu viitoriului.

Engliter'a ne ofere unu curiosu spectacolu si unu invetiamentu pe care 'lu supuiu reflectiunii cititoriloru. Sunt cincispre-diece séu doue-diece de ani se evaluá depunerile de bani ale claseloru lucrátóre mai multu de catu in Franci'a, la cifra de 612 milióne, cifra care a mai crescutu

inca in urma. Déru éta si reversulu medaliei. Se evaluá in acelasu timpu consumatiunea beuturiloru spirituóse la mai multu de 685 de milióne. Si in acésta Englesii intrecu pe Francesi, dér' nu e mai pucinu de deplansu la amendouii escesulu la care se radica acésta cheltuiala. Bine ar fi cá budgetulu beuturiloru spirituóse, asia de incarcatu, alu claselorú lucrátore, se fia redusu si banii scutiti pusi la pastrare. Asemenea ar fi bine cá se se desfiintiese si odihn'a de luna, candu lucratoriulu cauta a se tredi de chefulu de Dumineca, care odihna adesea se prelungesce si o parte din Marti; acésta odihna, dupa calcule fórté probable, lipseste pe lucratoriulu, la finele carierei sale, de o suma dela siese pana la siette mii de franci si cu atata ea ar mari fondurile casei de pastrare.

Printre institutiunile de pastrare séu de prevedere, care se unescu prin vre-o legatura cu creditulu poporalu, voiú mentioná cass'a de retragere pentru betranetie, care constituie rente viagere. Depositulu datu casei de retragere nu mai póte se fia scosu de acolo. Este o incuragiare séu unu avantaju, din punctulu de vedere din care va fi privitu. Voiú numi asemenea si depunerile facute pentru cumparare de case, cá la Mulhouse. Voiú mentioná mai cu séma societatile de ajutoru mutualu, mai in specialu stabilite in prevederea bóleloru, si acele admirabile institutiuni de asigurare. In tóte aceste stabilimente intra banii economisati de poporu. S'a inutatu, cu mai multa verosimilitate pentru unulu din aceste stabilimente de catu pentru casele de pastrare, s'a inutatu caselorú de retragere de a favorisá egoismulu. Si acésta nu e nici totu-déuna, nici completu adeveratu. Este fórté bine a se face asemenea combinatiuni care se permita de a'si asicuru o pensie lucratoriulu, cu dreptu cuntu gelosu de independéti'a, sicuranti'a, demnitata dilorú betranetilorú sale. Cass'a de retragere raspunde la acésta trebuintia: acela care va poté se depue pe septemana cate 55 de centime de la etatea de 20 de ani, va avé la 60 de ani 500 de franci, renta viagera. Aceste casse facu o parte si familiei: se póte depune sume pe capulu copilulu seu.

Éta o multime de forme ale creditulu de pastrare. S'ar mai poté adaogi si altele. Creditulu fonciaru insusi, alu carui obiectu e altulu, primesce, cu totu felulu de asicurari pentru depunetoru, sume mici cá de 100 franci, si dá dobendi cari variéasa. Catu despre banc'a Franciei, ea nu primesce mici deposite, si chiaru pentru depositele mari nu platesce dobendi.

Pentru a fini cu acestu subiectu alu pastrarii baniloru poporalu incuragiatu prin stabilimente de creditu, esprimamu dorinti'a de a vedé infintiandu-se si institutiuni cá bancile din Scoti'a, cari, fara a avé dreptu obiectu specialu creditulu poporalu, ilu practica in proportiuni notabile. Aceste banci, fórté utile desvoltarii micei industrii, primescu cu titlu de depositu ori ce suma dela 10 livre sterlinge in susu (250 fr.) si platescu cá dobanda 2 jum. séu 3 la 100. Pentru depositele mai mici de 10 livre, sunt stabilimente ce se numescu „Saving-Banke“ si „Provident-Banke.“

Sciti la ce sume se urca depositele din bancile Scotiei? La aprópe 600 de milióne, din cari jumetate sunt date de depunetorii de sume dela 150 pana la 2.500 franci, sume adunate picatura cu picatura din sudórea fruntii lucratoriloru. Éta ce dice relativu la acestu subiectu, unulu din scriitorii englesi care a studiatu aceste banci cu mai multa esactitate: „Fiindu-ca bancile Scotiei dau aceeasi dobenda pentru ori-catu de scurta durata de candu depositulu va fi facutu, resulta ca mai fiacare omu se adreséza la banca si vérsa in fia-care séra ceea-ce a potutu se economisésca peste di pentru cá se nu pérda dobend'a de pe o di.“

(Va urmá).

Unu apelu literariu.

Domnilorú si fratilorú dela sate!*)

Voindu a compune o carte intréga de legende, datine si credintie romane numai despre paseri, inse nefindu-mi pana acuma cu potintia a aduna tóte celea ce le istorisescu si credu Romanii despre paserile, ce le cunoscu ei, imi iau libertatea de-a me adresá cátra d-vóstre, on. domni si frati de pe la sate! cari veniti mai adeseori in atingere cu poporul, se binevoiti a-mi dá mana de ajutoru si a-mi tramite *legendele séu povestile, datinele si credintiele, obiceiurile si moravurile, proverbele si dicalele, cantecele si cimiliturile*, câte ve

*) In interesulu sciintiei si-alu literaturii sunt tóte on. Redactiuni rugate de-a reproduce in colónele diareloru d-sale apelulu acesta. S. Fl. M.

sunt d-vóstre cunoscute si câte le veti mai aduná despre *tóte paserile*, a caroru nume urmédia mai la vale.

Acuma, candu a sositu primavér'a, candu tóte paserile canta, credu cá e timpulu celu mai favoritoru de-a culege din gur'a poporalu legendele séu povestile, datinele, credintiele, obiceiurile, proverbele si cantecele, ce le are elu despre tóte paserile, câte le cunósce si le aude cantandu.

Prin acésta fapta pucinu ostinóiosa, nu numai cá mie imi veti ajutá fórté multu la intregirea celoru ce le am eu despre paseri, ci si literaturii nóstre nationale veti face unu servitiu fórté mare; nu numai cá mie imi veti inlesni completarea unei cărú de datine si credintie, ce voiú se o scotu in curendu la lumina, ci fórté mare inlesnire si multu bine veti face inca si acelorú barbati, cari, de-unu timpu incóce, se ocupa di si nópte cu studiulu datineloru si-a credintieloru, a mitologiei, a istoriei si a limbisticii romane.

Deci, on. domni si frati dela sate! contandu pe ajutorulu d-vóstre, cutezu a ve rugá se binevoiti a-mi raspunde cátu mai de graba la urmatórele intrebari:

1. *Tiarca séu Cotiofan'a*. — Care e legend'a séu povestea*) acestei paseri? — Ce prevestesce ea candu canta? — Spre ce lécuri séu farmece o intrebuintiéda poporul? — Cum numesce poporul pe barbatusiulu ei? se se adeverésca acésta prin cantece séu proverbe. — Nu se afla pe-acolo barbati si femei, cari se se poreclésca „tiarca“? si de se afla, din ce cauza se poriclescu asia? — Ce alt'a mai credu si istorisescu Romanii despre tiarca?

2. *Cocosterculu séu Barz'a*. — Care e povestea acestei paseri? — Ce credu si spunu Romanii, cá face Cocosterculu, candu i strica cineva cuibulu séu óuele, séu i omóra vr'unu puiu? — De ce-si face Cocosterculu, cuibulu seu mai cu séma numai pe casele ómeniloru? — Ce facu Romanii din piciórele si clontulu Cocosterculu candu ilu inpusca? — Ce prevestesce elu candu se duce dela noi si candu vine? — Ce credintia au Romanii, candu cineva inpusca vre-unu Cocostercu? — Nu se afla pe-acolo ómeni, cari se se poreclésca „Cocostercu“? — Cum se mai numesce de poporu paserea acésta? — Cum si cu ce multiamesce Cocosterculu stapanulu de casa unde i-a fostu cuibulu candu se duce in tierile cele calde? — Ce datine si credintie mai au Romanii despre Cocostercu?

3. *Nagatiulu*. — Care e povestea acestei paseri? — Credintia poporalu candu striga acésta pasere? — In ce legatura a statu ea cu Tatarii, dupa traditiunea poporalu? — Si ce alt'a mai istorisescu poporul despre Nagati?

4. *Turturica*. — Care e povestea turturiceii? — Care e cantecele seu? — Cum se numesce sociulu ei? — Care plante anume se numescu despre numele ei? — Ce mai credu si spune poporul despre dens'a?

5. *Sioimulu*. — Care e povestea séu legend'a sioimulu? — Cantece si proverbe despre densulu? — Pe cari vite de casa le numescu Romanii „sioimi“, si din ce cauza le numescu asia? — Ce faceau Romanii mai demultu cu sioimii? — Ce mai credu si spunu Romanii despre densii?

6. *Caele séu Gaile*. — Care e povestea si traditiunea acestoru paseri? — Ce crede poporul candu striga ele? — De ce nu le este loru iertatu a bea apa din isvóre si riuri cá altoru paseri? — Ce mai spune poporul despre densele?

7. *Sturdiulu*. — Care e povestea sturdiulu? — Cum numesce poporul dilele in cari vine sturdiulu la noi din tierile cele calde? — Cum se numesce muierusc'a sturdiulu? — Ce prevestesce elu candu se scobóra dela munte la tíera? — Ce mai spune poporul despre densulu?

8. *Gangurulu séu Grangurulu*. — Care e povestea acestei paseri? — Cum se numesce muierusc'a lui? — Cum se mai numesce elu altmintrelea? — De ce-si face elu cuibulu cu unu léganu? — Ce mai spune poporul despre ganguru?

9. *Cocórele*. — Care e povestea cocóreloru? — Ce prevestescu ele candu se ducu dela noi? — Ce facu, ce spunu si cum indatinéda Romanii de-a le opri in cale, candu se ducu ele dela noi, si cum le facu de ratacescu? — Ce mai spune poporul despre cocóra?

10. *Ciórele*. — Care e povestea cíóreloru? — Cum se numescu cíórele dupa marime si dupa colórea peneiloru? — Ce prevestescu ele, candu se aduna la unu locu si cronancescu tare? — Ce prevestescu candu sbóra fórté pe susu? — Sunt cíórele bune si de lécuri? si de cari lécuri? — Pe cine poreclescu Romanii „cíóra“ si de ce-i poriclescu asia? — Ce mai credu si spune poporul despre ele?

11. *Vrabille séu paserile*. — Care e povestea acestora? — Ce crede poporul cá va fi candu se aduna multe la unu locu si ciripescu neintreruptu? — Se intrebuintiéda ele si spre óresi-cari lécuri? — Ce datine si credintie mai are poporul despre ele?

12. *Ochiulu boulu*. — Care e povestea acestei paseri mici? — Ce se crede despre densulu candu se arata fórté adese ori? — Si ce alta mai crede poporul despre densulu?

13. *Mninunéu'a*. — Care e povestea acestei paseri misterióse? — Ce crede poporul candu o aude cantandu? — Cum este ea la fapúra si cum se numesce latinesce séu germanesce? — De ce se numesce „mninunea“? — Si ce mai spune poporul despre dens'a? — Póte are si-unu cantece? care e acela?

(Va urmá.)

*) Sub *legend'a séu povestea* unei paseri intielegu eu aice: transformarea ei din omu in pasere, cum a fostu e dintru inceputu si de ce si cum a ajunsu se fia pasere. Dar' se potu scrie si alte legende si traditiuni despre paseri.

Cursulu monetelorú in val. austr.

Vien'a, 26 Maiu.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.54 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.34 1/2 „
Imperialu rusescu	„	9.58 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.60 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turócsca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

Cursuri de Bacuresci in Lei noi (franci).

23 Maiu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	102.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	104.— „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	102. 1/4 „
Creditu fonciaru (hipot.) rurale cu 7%	„	97.— „
Creditu fonciaru urbanu (alu capitalei cu 7%)	„	87.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	98. 1/4 „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	175.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	30.60 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	86.50 „
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	190.— „
Romani'a, Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	72.— „

Incunosciintiare.

Incependu dela 15 Maiu a. c. mi-am mutatu cancelari'a advocatuala dela Ving'a la Beciche-reculu-Mare (comitat. Torontalu). Cancelari'a mea se afla in strad'a principala casele Joanovici Nr. 523.

Demetriu Selageanu.

Advocatu.

(72) 3—3

Nr. 1423—1879.

(73) 1—3

Escriere de Concursu.

Pentru postulu de medicu archidieceasanu in Blasiu, devenitu vacante, prin acésta se escrie concursu.

I. Emolumentele inpreunate cu acestu postu sunt:

- 1) In bani parati 800 fl. v. a.
- 2) Cuartiru liberu cu gradina de legume.

II. Servitiile de prestatu sunt:

- 1) Curarea gratuita a intregii junime studiósé dela tóte institutele de invetiamentu din Blasiu.
- 2) Curarea gratuita a contributoriloru la salariulu medicale, precum si a domesticiloru acelora.
- 3) Teologiloru seminariali din locu a li tiené prelegeri din medicin'a pastorale practica celu pucinu doue óre pre septemana.

Doritorii de a ocupá acestu postu au de a substerne Ordinariatulu metropolitanu gr.-cath. din Blasiu concursurile loru pana in **31/19 Iuliu** a. c. instruite cu documente valide:

- 1) Despre portarea morale nepetata,
- 2) cá e Doctoru de medicina si magistru de chirurgi'a etc.
- 3) despre anii de pracsá de pana aci, precum si cá unde au practisatu?
- 4) se produca baptismale, si
- 5) cá sunt gr.-catholici de religiune, si romani de nationalitate.

Blasiu din siedinti'a consistoriulu metropolitanu gr.-cath. de Alb'a-Iuli'a tinuta in 20 Maiu 1879.

Ioanu,

metropolitu.

Nr. 57—1879.

(74) 1—3

Concursu.

Pentru optu (8) tineri romani, cari voiescu a invetiá vre-una din urmatórele meserii: rotaria, dulgheria, feraria, cojocaria, mesaria, cismaria, palararia, curelaria séu sielaria se deschide prin acésta concursu la unu ajutoriu pentru fiacare de câte 25 fl. pe anu.

Supliciele au se fia instruite cu urmatórele documente:

1. Carte de botezu din care se fia evidentu, ca concurentele e de nascere romanu si ca are celu pucinu etatea de 14 ani;
2. Atestatu scolastecu, ca are celu pucinu cunoscintiele ce se predau in scólele primarie din Austro-Ungari'a si se cunósca si o alta limba usitata in tíera, precum germana séu magiara.
3. Reversu dela parinti séu tutori, ca voru lasá pe fiii loru se invetie meseri'a la care se aplica pana candu voru esi calfe séu sodali cu atestatu in regula.
4. Unu esemplariu din contractulu ce parintele séu tutorele suplicantelui va incheiá cu maestrulu la care invetiachelulu intra lá meseri'a ce si-a alesu-o.

Supliciele astfelu instruite, sunt a se inaintá subsemnatulu Comitetu pana in **31 Iuliu** a. c. st. n. Sibiú, 10 Maiu 1879.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporalu romanu.

In Editur'a mea apare in curendu si se póte capetá prin libraria lui **W. Krafft** in Sibiú:

Michael der Tapfere

Ein Zeit- und Charakterbild aus der Geschichte Rumániens

von

W. St. Teutschländer.

8^omare, 17 coli, pretiulu elegantu brosiatu 2 fl. 20 cr., tramisú franco dela Vien'a 2 fl. 30 cr.

(Dedicatiunea opului'o a primito Mari'a S'a Regala principiele Carolu I alu Romániiei.)

Carl Graeser in Vien'a, I Wallfischgasse 6.